

V R T E C

Časopis s podobami za slovensko mladino s prilogo „Angelček“.

Štev. 9.

V Ljubljani, dne 1. septembra 1914.

Leto 44.

Misijonar.

Zamorčke išče misijonar,
k nebeški sreči deco kliče:
»Moj Bog! Jaz ljubim vsako stvar,
a zlasti bedne otročiče.«

Glej, vrste že otrôk klečé,
z vodó jih misijonar obliva,
da milost pride jim v srce,
da duša bo za večnost živa.

Hvaležna solza mu privre:
»O, čudapolna božja dela,
obrazki še so črni, še,
a duša jim je snežnobela!«

Prevzema srca blažen žar —
in lilije so zacvetele...
Kak ljubi srečni misijonar
obrazke črne, duše bele!

Jaz često pa si dém v solzah:
»Obrazi beli, duše črne,
zaman svarila in prošnje —
od greha nič jih ne odvrne...«

O. E. B.

Le Avstrija je naša domovina!

18. avgusta 1914.

Ne boj se, Avstrija, častita mati,
kraljica národov, naš mili dom!
Gospod te večni čuva: kaj se bati?
Naj vse te črtí — tebe ljubil bom,
mladika jaz — ti žlahtna korenina —
le Avstrija je naša domovina!

Ne boj se, Avstrija! Naš srebrolasi
previdno vodi blagi te vladar,
duhá mu niso strli težki časi:
zaman v snežnik zaganja se vihar . . .
v ljubezni z njim so ljudstva vsa edina:
„Le Avstrija je naša domovina!“

Ne boj se, Avstrija! Naj le viharji
sovražne zlobe sikajo, besné —
ti vstaneš nam iz ognjev v novi zarji,
in nove slave, zmaže ti blesté.
„Bog živi habsburška te rodovina,
le Avstrija je naša domovina!“

Ne boj se, Avstrija! Sinovi tvoji
gredó na boj: v orkan sovražnih trum,
za tebe v boj gredó junaški voji,
ljubav, pravica vžiga jim poğum . . .
Zapiši v knjigo, večna zgodovina:
„Le Avstrija je naša domovina!“

O. E. B.

Pastirček Orenček.

Povest. — Spisal Josip Vandot.

5.

hlapec Joz, ki je spal na skednju, se je prebudil tisto jutro nenavadno zgodaj. Začul je glasen ropot nedaleč od sebe, da je kar skočil s postelje, misleč, da ga je prišel klicat gospodar. Ozrl se je po skednju in v mraku je zagledal Kofetiča, ki se je plazil proti stopnjicam. »Glej ga, glej,« je zagodrnjal hlapec Joz. »Kam pa gre ta beštica navsezgodaj? Ahm.« — A hlapec Joz se ni vznemirjeval več, ampak se je zavalil nazaj na postelj.

Kofetič pa, ki je prenočeval na Gregorjevem skednju, se je splazil po stopnjicah na dvorišče. Odtam pa je zavil naravnost proti belemurodu. Komaj se je pričelo svitati. Mrzel veter je vel z belih snežnikov, da je Kofetiča skoro zeblo. Zato je stopal naglo in čvrsto obrodu. Naravnost na planino se je bil namenil in hotel je priti že v ranem jutru tja. In res — ko je vzšlo jutranje solnce, je sedel Kofetič že na skali na vrhu Vršiča. Podprl si je glavo z roko, pa je strmел na veličastni prizor, ki se je kazal njegovim očem. Oj, kamor se mu je ozrlo oko, povsod velikanske grmade, ki se dotikajo s svojimi vrhovi modrega, smejočega neba. Grmade žaré v rdečem ognju, ki so ga vžgali blesteči žarki jutranjega solnca. Na njihovem pobočju, v temnih razpokah in strmih žlebih, pa se sveti kakor čisto srebro večni sneg.

Kofetič je gledal vso to krasoto. Preko lic so mu drsele solze, in sklenil je roke. Pregibale so se mu ustnice, kot bi molil molitev, ki se ne da izraziti z besedami. Rosne oči so se mu uprle v jasno nebo, ki se je smehljalo nad orjaškimi snežniki. Sreča in mir sta se mu razlivala po obrazu, in Kofetič ni čutil več, da je na zemlji . . . Naposled se je le predramil. Vzel je klobuk in palico, pa se je napotil proti planini. Razločno se je že čulo prijetno zvončkljanje doli na zeleni planini. Čuli so se že človeški glasovi — pastirji so priganjali živino.

Kofetič se je smehljalo in čimbliže je prihajal planini, tem hitreje je spel. Prenehala je peščena pot, in Kofetič je zavil v gozd. Visoke, stoletne smreke in rogovilasti borovci so se dvigali kraj njega. Tuintam je zagledal trato, ki je bila vsepovsod pokrita s košatimi grmi dehtečega ravšja. Svetila se je rosa vseokrog, in prijeten vonj je polnil vso okolico.

Kofetič je dospel iz gozda in je hitel skozi pritlikavo ruševje, ki se je širilo kraj planine. Zaslišal je tedaj veselo pesem, ki je prihajala sem s planine. Razširilo se je Kofetiču srce v silnem hrepenenju. Še bolj je pospešil korake in tedaj je zagledal na obronku pastirčka, ki je prepeval glasno in veselo v mlado jutro. Sedel je na prijetnem solncu pastirček, pa je vihtel svoj zeleni klobuček.

»Pastirica krav'ce pase,
na paš' si dela kratke čase;

pastir'c pa prav': Juhe, juhe!
Na planin'ci fletno je . . .«

»O revček!« je zaklical Kofetič glasno, ko je pastirček prenehal za trenutek. Deček se je ozrl, pa je začuden gledal moža, ki je hitel proti njemu. »Vi ste, stric Kofetič?« je vprašal zateglo. »Oj, kaj pa je vas prišlo na planino?«

Zasopljen se je ustavil Kofetič kraj dečka. Pobožal ga je po razmršenih laseh in ni izpregovoril besedice. Samo oči so mu gledale na dečka, v očeh pa se mu je smejala sreča in blaženost. Globoko se je oddihoval in je zaman poizkušal, da bi spravil iz grla besedico. Pastirček ga je pa gledal in se je čudil. Kaj pomeni Kofetičevo vedenje? In Orenček je zmignil z glavo, pa je vprašal: »Stric Kofetič, kaj ste prišli enkrat na planino? Kaj, stric Kofetič?«

Tedaj pa se je razvezal Kofetiču jezik. Z obema rokama je prijel dečka za glavo in mu je gledal v polni obraz. »No, da te spet vidim, Orenček!« je izpregovoril. »Glej, sredi noči sem vstal, pa sem hitel sem, da te spet vidim. Ni mi dalo miru . . . Orenček, Orenček!«

Kofetičev glas se je tresel srčne radosti. Vsedel se je kraj pastirčka, pa mu je ovil roko okrog vrata. Še bolj pa se je začudil Orenček in se je že domislil, da ni nemara Kofetič več pri čisti pameti.

»Ne odmikaj se mi, Orenček,« je govoril Kofetič in se je smehljal. »Glej, zato sem prišel na planino, da te najdem in ti povem neko povest. Mogoče boš vesel, mogoče boš pa žalosten . . . A poslušaj me!«

Kofetič se je odkril in si je obrisal z rokavom pot z obraza. Orenček je pa molčal in je gledal možu na razorani obraz. Radoveden je bil, kaj mu pove Kofetič, in komaj je čakal, da prične. Še enkrat je šinil Kofetič z rokavom preko oči. Potem pa je položil klobuk kraj sebe v travo in je pričel pripovedovati.

O davnih časih je pripovedoval Kofetič, ko so bili njegovi starši še živi. Daleč nekje na Kranjskem so imeli malo posestvo. Kofetič je imel prevzeti takrat očetovo posestvo. A delal je po lastni glavi in ni maral za ženo deklice, ki so mu jo bili izbrali starši. Tam si je izbral nevesto in ženo in se je zaraditega sprl s starši. Katrica je bila kot nevesta revna deklica. Služila je pri sosedu. Kofetič se je kregal zaradi uboge svoje žene s svojimi starši venomer. A Katrica je bila dobra in blagega srca. Da bi preprečila prepir na Kofetičevem domu, je izginila čez noč iz vasi. Odšla je daleč, daleč in se je udinjala v Borovcu pri Kosmaču za deklo . . . Kofetič pa je tudi zapustil dom, ko se ni vrnila več Katrica. Odstopil je vse posestvo mlajšemu bratu in si je izgovoril zase le malo doto. Šel je v svet, da poišče Katrico. A našel je v Borovcu le njen grob. Ves je bil že porastel z mahom in le tuintam kje je gledala izmed trave žalostna roža . . . Kofetič je skoro obupal. Edina misel ga je še tolažila, in ta misel je bil otrok, ki mu ga je pustila žena pri Kosmačevih. Saj je bil on oče tega zapuščenega otroka. In takrat je sklenil Kofetič, da preskrbi svojemu sinu boljšo bodočnost. Delal je dolgo vrsto let in se je trudil po vsem svetu. In Bog je blagoslovil njegovo delo. Čedno premoženje si je prihranil. In tako je šel včeraj

k Rušarjevi Poloni, ki ima lično hišico koncem vasi in nekaj polja. Stara je sirota in sama in bi rada prodala domačijo. In Kofetič je šel k nji, pa je kupil od nje vse. Takoj ji je odštél denarce, in zdaj je Rušarjev dom njegov.

Kofetič je prenehal in je gledal smehljaje dečka. Orenček se je čudil, pa je tlesknil z rokami. »Oj, kdo bi si bil mislil,« je izpregovoril razveseljen. »Zdaj pa ostanete vedno pri meni? Kajne, stric Kofetič? Ne, ne — ljubi oče Kofetič!« In dečku zasolze oči.

Tudi Kofetiču so se zasvetile solze v očeh. Poboža svojega otroka po licih in laseh in ga stiska k sebi. »Kaj, Orenček?« govori in se smehlja neprenehoma. »Ali sva se vendar našla naposled? Oj, že davno sem ti hotel razodeti, da si ti moj sin. A nisem hotel tega, dasi mi je bilo težko, tako težko. Najprvo sem si hotel zaslužiti premoženja, da lahko živiva srečno in zadovoljno, in potem sem ti hotel povedati vse. In danes je prišla tista ura, in lepo življenje bova živela zdaj, spominjajoč se tvoje mamice.«

Orenček se je nasmejál. »Oče, lepo bo, lepo. Veste, kakor v pravljici, ki mi jo je pripovedoval boterč Janez. Oj, tako lepo bova živela! Da sem vas le našel, oče!«

»Spomladi bova orala njivice,« je govoril oče. »Veš, tri kravice bova kupila — Ciko, Plemo in Šeko. Pasla jih bova jeseni. Spomladi bova pa orala z njimi. Ti boš hodil s šibo pred njimi. Jaz bom pa ravnal drevo . . . In poleti, hoj, poleti . . .«

»Poleti bova pa vihtela kose na travniku. Kaj, oče? Oj, tudi jaz znam že kositi. Lani me je naučil naš Jernej . . . Joj, kako bo vesel naš Jernej, ko mu povem, da sem našel očeta! Joj, kako bo vesel!«

In pastirček je tlesknil z rokami. Krave, ki so se pasle nedaleč po sočni travi, so se ozrle nanj. Lepo so zazvončkljali zvonci na njihovih vratovih. Jasno je svetilo solnce z modrega neba, in snežniki so se lesketali v srebrnih barvah. Oče in sin sta pa sedela na obronku in sta se pogovarjala o lepem življenju, ki ju čaka. Vseokrog po zagorskem svetu se je smehljalo, kakor da plava nad planinami velika in jasna sreča, ki se je danes zbudila v očetovem in sinovem srcu.

Visoko je že stalo solnce, ko je odšel Kofetič. Orenček je gledal za njim, dokler ni izgínil v gozdu. In tedaj je zavriskal pastirček, da je odmevalo širom okrog. Zaprašil se je navzdol proti koči, pred katero je stala planšarica Urša in se je ozirala na vse strani. »Hoho!« je zavpil Orenček, pa je obstal pred njo ves zasopljen. »Teta Urša, oj, teta Urša!« je zaklical in se je oklenil z obema rokama stare planšarice.

Debelo ga je gledala Urša in se je poizkušala iztrgati iz njegovih rok. »Ti pustúh!« je govorila in zmerjala. »Kaj ti je? Ali si nemara srečal v skalovju škrata z rdečo kapico? Ali ti je znabiti pokazal zaklad? — A pastirček Orenček se je le smejal in je vedno trdneje objemal planšarico. »Teta Urša, oj, teta Urša!« je ponavljal ves zasopljen in ni mogel do besede.

A Urša se je razhudila naposled. Udarila je dečka po hrbtu in je zavpila: »Pusti me, naték prismojeni! Kaj me ne izpustiš takoj? Grdoba, še tega se ti je manjkalo, da se boš norčeval iz starih ljudi!«

Tedaj šele je prišel Orenček do besede. »Teta Urša, ljuba teta Urša,« je klical kar v eni sapi. »Ali veste, kaj se mi je zgodilo? Ugenite, teta Urša!... Našel sem danes očeta. Teta Urša, res sem jih našel. Juhuhu!« — In pastirček Orenček je zavriskal, da je odmevalo preko planine. Trikrat je poskočil in se je pričel potem vrteti po trati. Planšarica Urša ga je gledala, pa je sklepala roke. Strah ji je stisnil srce, in prestrašene oči so ji gledale na pastirčka. »Mati božja!« je zastokala. »Zmešalo se mu je... Res je videl škrate tam v skalovju — prav res ga je videl. Doteknil se ga je škrate in ga je udaril s šibico po čelu. Na, pa se mu je zmešalo...«

Planšarica Urša se je domislila tega. Naglo je skočila k pastirčku, ki se je še vedno vrtel po trati in je veselo skakal. Prijela ga je za roko, pa je govorila z jokavim glasom: »Nič se ne boj, Orenček! Le bodi brez skrbi! Kaj zato, če te je udaril škrate s šibico po glavi. Blagoslovljeno vodo imam v skrinji. Pojdi, siromak, da te poškropim in te prekrizam. Boš videl, da boš takoj ozdravel.«

Pastirček se je pa smejal in se je udarjal ob kolena. »Kaj mislite, teta Urša, da se mi je zmešalo? Oj, ne, oj, ne! Samo očeta sem našel — res sem jih našel... Prišli so na planino, pa so mi povedali, da so moj oče... O, teta Urša, kako sem vesel!«

Orenček se je pomiril. Nehal se je vrteti in je pričel pripovedovati, kako je našel očeta. Planšarica Urša se je čudila in čudila. Izkraja ni mogla verjeti. Toda čimbolj je pravil mladi pastirček, tembolj se ji je jasnili obraz. Ko je pa prenehal Orenček, se je nasmehljala in je tlesknila z rokami. »Ali je mogoče, Orenček?« je govorila. »Ali je mogoče, da imaš zdaj očeta? Jej, Kofetič je tvoj oče, jej... Glej, glej! Zdaj ne boš nič več sirota. Le pazi, da se zahvališ v nedeljo Bogu pred velikim oltarjem. Lepo moraš skleniti roke in reči: Ljubi Bog, zahvalim se ti za to dobroto... Le glej, da ne pozabiš tega.«

»Ne bom, teta Urša,« je odvrnil pastirček. »Pa še za vaše zdravje bom molil. Veste, zato, ker ste bili vedno tako dobri z mano.«

»Glej ga, glej, nateka!« je rekla Urša in se je namuznila zadovoljno. »Zdaj, ko si našel očeta, ti pa ne bo treba več pasti na planini. Ali?«

»Oče so rekli, da naj ostanem še ta teden na planini,« je odgovoril Orenček. »V nedeljo pa pojdem domov in se ne povrnem več gor... O jej,« je vzkliknil hipoma in se je ozrl na vse strani. »Klepečem tu, na živino sem pa pozabil. O, da bi le ne bila zašla! Beštica, hej!« — In pastirček Orenček je odhitel po strmini navzgor.

Planšarica Urša je povesila glavo. »Glej no, zdaj je pa našel srečo,« je zamrmrala. »Siromak bi bil vedno... A zdaj mu bo dobro poslano. Hvala Bogu, da je prišlo tako. Nihče mu ne more bolj od srca privoščiti sreče nego jaz.« — In odšla je v kočo, da skuha pastirjem kosilo.

Sirota je bila Škrlatica. Samo mačeho je imela. A mačeha je bila hudobna in jo je spodila od doma. Tavalala je uboga Škrlatica dolgo po svetu. Naposled se je usmiliła zağorska vila, pa jo je vzela k sebi na svoj kristalni grad. In tedaj je našla Škrlatica srečo. Vesela je bila in je prepevala nočindan. Tudi pastirčku Orenčku se je zdelo, da ne bo poznal poslej nobene žalosti in nesreče več. Zato je pa tudi prepeval in vriskal, kot bi bil ves svet njegov. Našel je očeta, svojega dražega očeta je našel, In zakaj bi povešal glavo? Čemu? Sreča je lepa in sladka. In to srečo mu je prinesel oče, in Orenček je ne spusti nikdar več.

Ni bilo na svetu srečnejšega človeka, nego je bil Orenček. Kar poskakoval je v svojih mislih in je dirjal preko planine. Dospel je vrh strmine in je splezal na visoko bukev, da bi videl, kje so njegove ovce. Zapazil jih je visoko gori nad ruševjem, in že je hotel splezati nazaj, kar stopi iz goščave gozdar Lohnež. Vsede se ravno pod bukev in se prične krepčati. Orenček je obstal na veji in se ni genil.

Gozdar se je zleknil po trati. Vesel je bil in sam s sabo zadovoljen. Na grmičevju je našel človeške sledove. In gozdar je spoznal, da so to sledovi divjega lovca, ki se je plazil včeraj okrog. Izmeril je gozdar te sledove in se je namuznil zadovoljno. »On je, resnično je on, ki mi je ustrelil Franceta,« je zamrmral. »Sledovi se vjemajo. — Čakaj, čakaj, Melhar!« — In spet je bil gozdar vesel. Saj je bil prepričan, da se mu zdaj ne more divji lovec več izmuzniti. Dolgo je že sumil Zakrajnikovega hlapca Melharja, tega pritepenca in potuhnjenca. A zdaj ima dokaze v rokah, tehtne dokaze.

Gozdarju se je jel vedno bolj jasni obraz. Zamahnil je z roko in je že hotel skočiti na noge, da se napoti dalje. Tedaj pa dvigne glavo in se prične ozirati okroginkrog. Zazdi se mu, da se je oglašil nekje skrivnosten glas, pa mu šepetaje čudne besede. Ozira se na vse strani; toda ne opazi ničesar. Že misli, da se je varal. Toda zopet čuje skrivnostni glas; prav natanko ga sliši, kot bi čebljala ptica: »Viš, viš — ali spiš ali bediš?« — Gozdar skoči na noge, pa gleda okrog sebe. »Kaj je to?« izpregovori na glas. »Kaj je to?«

»Viš, viš — ali spiš ali bediš?« začeblja spet skrivnostni glas. Praznoveren je bil gozdar Lohnež kakor vsi lovci. Od groze se mu zježijo lasje na glavi, in trikrat se pokriža. »Kdo si, ki govoriš z mano?« vpraša.

»Viš, viš — spiš in bediš,« mu odgovori skrivnostni glas. Kurja polt oblije gozdarja. Že se misli spustiti v tek in zbežati iz tega strašnega kraja. Tedaj pa zasliši pritajeno hihitanje, ki se je glasilo dol z bukve. Ozre se gor in zagleda pastirčka Orenčka, sedečega med vejami, pa se mu reži v obraz.

»O, ti pretegnjena kavka ti!« zavpije gozdar. »Glej, glej — tam gori sedi, pa se norčuje iz starih ljudi. Čakaj me, ti žaba priguljena! Kaj si že pozabil, kako so te ščemela ušesa? Pa te nemara spet srbé? Glej, glej — kako sem se bil prestrašil.«

»Oj, striček gozdarjev, saj vas nisem mislil strašiti,« se je oglasil Orenček na bukvi. »Veste, kar tako sem govoril sam pri sebi. Pa vas nisem mislil strašiti, verjemite mi, da ne, striček gozdarjev.«

»Boš molčal, ti žolna zelena!« se zadere gozdar. »Kar hitro mi pojdi dol! Potem se pa že pomeniva. Hej, hej...«

Orenček se je obotavljal. »Pridem, pridem, striček. Samo to mi morate prej obljubiti, da me ne primete za ušesa. Kajne, da me ne bodete, striček?«

»Premikastim te, da izmlatim iz tebe vso porednost,« se je hudoval gozdar. »No, ali bo kaj? — Ali hočeš, da ti pomagam, ti žaba zelena?« — Pobral je gozdar puško s tal, pa je pomeril na pastirčka. Orenček je završnil, ko je zagledal puškino cev. »Joj, joj, striček! Samo streljati ne, samo streljati ne! Lepo vas prosim... Saj že grem, ker vem, da me ne primete za ušesa.«

In pastirček je skakal z veje na vejo kakor veverica. Telebnil je na tla in jo je že hotel pocediti po obronku navzdol. A takrat ga je že zgrabil gozdar za roko. »No, ali te imam?« je rekel in se je nasmejal. »Kar ušesa pripravi, da ti jih navijem.«

Pastirček Orenček je uprl v gozdarja svoje velike, modre oči, pa ga je zaprosil: »Pustite me, striček gozdarjev! Glejte, jaz nisem nič kriv. Splezal sem bil na vrh bukve, da pogledam, kam so izginile moje ovce. Tedaj ste pa prišli vi. Zažvižgal sem trikrat in vi ste se prestrašili... Oj, odpustite mi! Saj vas nisem hotel razjeziti, o ne. Našel sem očeta in zato sem takó vesel...«

Gozdar ga je pocuknil za uho in se je zasmejal. »Prevejanec si, Orenček,« je rekel dobrovoljno. »Treba bi bilo z lučjo iskati takega prevejanca, ki je tebi podoben.«

»Ali mislite, striček gozdarjev?« je vprašal Orenček hudomušno. Naglo se je iztrgal iz gozdarjevih rok in se je zaprašil po bregu navzdol. Veselo se je smejal, ko je skakal preko trave in skal, ki so molele iz trave. Gozdar pa je gledal za njim in se je smehljaj zadovoljno.

»Juhuhu!« je zavriskal še enkrat Orenček nekje doli na planini. Našel je ovce, pa je zavriskal veselo. Res, — Orenček je bil srečen, tako srečen, da od same sreče ni vedel, kaj bi storil. Edino le misel na ubogega Jerneja ga je žalostila. Še tisti večer je odšel gor v ruševje pod Prisankom. Zaman je klical v noč z jastrebovim glasom. Jernej se ni oglasil. Dan za dnevom je hodil Orenček tja gor; a Jerneja ni bilo od nikoder. »Ali se je nemara res vrnil k vojakom?« si je mislil fantič. »Nemara je pa bolan?« — Skrbelo je Orenčka. In zato je sklenil, da gre jutri v dolino poizvedet po Jerneju. Še tisti večer je poprosil planšarico Uršo za dovoljenje. In planšarica ga je pustila rade volje.

V jutru se je napotil Orenček s planine. Šel je dol med ruševje in borovce, kjer se je skrival Jernej. Pogledal je v skrito lopo, toda o Jerneju ni bilo ne duha, ne sluha. Pastirček Orenček je vzdihnil globoko in je bil trdno prepričan, da je odšel Jernej brez slovesa. Obrnil se je, pa je

† Sveti Oče papež Pij X.
(Rojen 2. junija 1835, umrl 20. avgusta 1914.)

stopal naglo proti dolini. Začudila se je Kosmačevka in se je prestrašila, ko ga je zagledala pred hišo. Saj ni bilo še nikoli Orenčka na delavnik v dolino. Zato je mislila, da ji prinaša neveselo novico. Orenček jo je vprašal, če je videla Jerneja. A mati je odmigala z glavo.

»Čudno, čudno,« je dejal Orenček in je povetil glavo. »Nemara je pa res odšel k vojakom? Toda, da se ni poslovil? O, ne verjamem... Šel je najbrže v skalovje, pa se klati gori...«

Kosmačevka je zdihovala ves tisti dan. Navdajale so jo čudne slutnje. Težile so ji dušo. Hodila je iz hiše v kuhinjo in spet nazaj in sama ni vedela, kaj naj počne. Samo Jerneja je videla pred sabo, in Jernej je bil žalosten in obupan. »Mati božja, čuvaj ga,« je vzdihovala iz prestrašenega srca. »Ne dopusti, da bi se mu zgodilo kaj žalega...«

Orenček je odšel pa k svojemu očetu na Rušarjev dom. Našel ga je na polju, ko je ravno pregledoval zoreče žito. In Orenček je preživel lep dan pri svojem očetu. Ves dan sta se pogovarjala o bodočnosti. Zunaj je pihala sapa in težki oblaki so se podili po nebu. Vse je kazalo, da prične zdajpazdaj deževati. Mimo Rušarjeve hiše je pridrdral voz, poln mladih ljudi, ki so se vračali s polja. Veselo in ubrano so prepevali, da se je razlegalo prijetno po ozki zagorski dolinici. Na oknu Rušarjeve hiše se je pa prikazal Kofetič in za njim rdečelični Orenčkov obraz. »Šmentrej, ali jih slišiš, Orenček?« je izpregovoril Kofetič. »Ti pa znajo, kaj? No, no — ko dorasteš, pa ne boš zaostajal za njimi. Kaj, Orenček?«

»Ej, ne vem,« se je zasmel Orenček. »Veste, oče, preveč znajo. Kje pa naj se jaz naučim?«

»Kar počakaj,« je odgovoril oče in se je muzal zadovoljno. »Človeku pride petje kar samo. Pride veselje in sreča pride v srce. Tedaj pa se zbudi pesem — hej, tako lepa, da je pod solncem ni lepše. Gotovo je to, Orenček, le verjemi mi.«

Orenček ni odgovoril. Ozrl se je v nebo, pa je videl, da se dan kmalu nagne. »Oče,« je izpregovoril; »veste, skoro bo čas, da odidem na planino. Jug piha in kmalu bo dež... Stopiti moram še h Kosmaču.«

»Saj res,« je dejal Kofetič. »Ogledala sva si svoj dom. Kaj ni prijeten? Kaj ne bova živela lepo tu? O, seveda, seveda! — No, no, pa pojdiva zdaj. Danes greš pač zadnjikrat na planino. Veš, ptiček, ko se vrneš v soboto, bo pa že vse pripravljeno zate... Hvala Bogu! Zadnjikrat greš danes na planino.«

Orenček je povetil za trenutek glavo. V mladi duši ga je nekaj zbudilo, ko je slišal očetove besede. Bilo je kakor zla slutnja, ki se pripelje človeku v srce, pa ga vznemiri. Oj, zadnjikrat gre danes na planino in potem nič več? Ali je mogoče? — In Orenček je zmigal z glavo, pa ni mogel verjeti. V duši je čutil nekaj hudega in težkega, ki ga je bodlo neprijetno. Zgenil se je šele, ko je odprl oče vrata in je stopil v vežo. Tedaj pa se je otresel Orenček vseh težkih misli. Zasmel se je, pa je stopil za očetom.

Prišla sta na Kosmačev dom. »O, ti si, Kofetič,« je dejala Kosmačevka, ki je bila sama doma. »In ti, Orenček? No, seveda — na planino greš, pa si se spet oglasil mimogredé. Saj se tako ne boš nič več zdaj, ko si našel očeta. Kaj, Orenček?«

Orenček se je vsedel kraj matere na klop. »Kaj pravite, mati?« se je začudil. »Da bi ne prišel več k vam? Oj, kako se motite, mati! Vsak dan bom prišel k vam vprašat, kako se vam godi. Veste pastirček Orenček ni tako nehvaležen, da bi pozabil dobrot. Nikoli ne morem pozabiti.«

Kosmačevka se je nasmehnila. »Dober fant si, Orenček in dobro se ti bo godilo na svetu. Le drži se naukov, ki sem ti jih jaz cepila v srce. In ne boš nesrečen, nesrečen kot so nekateri.« — Ženica se je obrnila vstran, pa je šinila z roko preko oči. In nadaljevala je potihem, da jo je čul samo Orenček: »Čudne sanje sem imela nočoj... Povej Jerneju, naj stori, kakor mu zapoveduje vest. Naj pride jutri ponoči. Samo čuva naj se! Biriči strašijo in ga iščejo. Povej mu to, Orenček, in ga poišči. Saj še ni odšel — brez slovesa gotovo ni odšel. Trikrat mu reci, naj se pazi. Čakala ga bom — vsi ga bomo čakali. Ali si slišal, Orenček? Trikrat mu reci, naj se pazi.«

»Bom,« je odvrnil pastirček in je povetil glavo. Vstal je, pa je voščil: »Lahko noč«. Že je prišel do praga, ko je spet stopila Kosmačevka k njemu. S prstom se je doteknila blagoslovljene vode in ga je pokrižala. »Bog te spremljaj, Orenček,« je rekla glasno in resno. Orenček je že hotel stopiti preko praga, pa se je ozrl nazaj. Naravnost na podobico, ki je visela na steni, je pogledal. Obstal je in sam ni vedel, kaj ga vleče. Za trenutek je pomislil, potem pa je stopil nazaj v izbo. Pod podobico se je ustavil in se je zazrl nanjo. Naslikan je bil tam sveti Janez — otrok, ki je držal v naročju jagnje. Smehljaj se je sveti Janez in po obrazu mu je bila razlita nebeška sreča. To je bila najljubša Orenčkova slika. Oj, kolikokrat je že gledal vanjo v otroških letih, in kako zelo mu je dopadal sveti Janez! Kolikokrat je klečal pred njo in je sklepal roke, pa je molil k svetemu Janezu! V srcu pa mu je bilo takrat tako prijetno in lahko.

In zdaj Orenček še sam ni vedel, kaj ga je navdalo, da je stopil nazaj k podobici. Nasmehnil se je in je še enkrat pogledal na svetega Janeza in na jagnje. Pokrižal se je in je stopil naglo v vežo. »Lahko noč,« je zaklical materi. »Le bodite brez skrbi! Vse bom opravil.«

Nato sta pa krenila oče in sinek po cesti preko vasi. Veter je vel po dolini, da je šumelo drevje in je pripogibalo vrhove. »Še nočoj pride dež,« je rekel oče, ko sta šla z Orenčkom preko širnega pašnika. »Glej, da mu ubežiš.«

Onkraj pašnika sta se ločila. Naglih korakov je odhitel Orenček po kameniti stezi. Oče je pa stal na mestu in je gledal za njim. Pastirček je dospel do ovinka in je postal za trenutek. S klobukom je zamahnil in potem stekel naprej. Zakril ga je ovinek.

Kofetič se je vrnil proti vasi. Mimo cerkve je šel in je stopil na pokopališče. Mrak se je delal, in zeleni grobovi so počivali pokojno okrog

njega. Ob zidu je samevala gomila. S travo je bila porastla, in le tupatam je gledala bela roža iz trave. Kraj tistega groba se je spustil Kofetič na koleno. Odkril se je in je sklenil roke. Prijetno so dehtele širomokrog rože. Mračilo se je vednobolj, in mir je vladal okroginkrog.

»Katrice!« je zašepetal Kofetič in se je nagnil še niže k grobu. Zašumel je tedaj veter preko pokopališča, in trava in rože so zašepetale po grobovih.

»Katrice!« je ponovil Kofiteč, in preko lic so mu zadržale solze. »Srečen sem zdaj! Našel sem sina in sem ga pritisnil na srce... O, da nisi dočakala tega ti, uboga moja žena...«

Vedno močnejše je vršel veter preko pokopališča. Delala se je že noč. Oglašil se je zvon v zvoniku. Kofetič pa je še vedno klečal kraj groba, in ustnice so mu šepetale molitev... Kmalu se je usul iz oblakov dež, gost in mrzel. In tedaj je vstal Kofetič in je odhitel proti domu.

(Dalje.)

Pravljica o hlapcu Andreju.

Tistega junijevega jutra, ko so kosci že na vse zgodaj vriskali na travnikih in mahali s kosami, so se za potočkom na Homarjevem travniku pomenkovale rožice med seboj. Vriskanje koscev jih je predramilo — pa so postale vse žalostne v svojih drobnih, nedolžnih srcih.

Vse dehteče je njih življenje — pa jim kosci hripavo vriskajo smrt. In kakor vsako leto, bo prišel hlapec Andrej počasnih korakov na travnik s koso in bo zamahnil po njih. Življenje je pa tako lepo, solnčno, smehlja-joče, polno dehtenja — — —

Poménkovale so se rožice in se dogovorile, da zaprosijo hlapca Andreja, naj jih pusti živeti. Dobrega srca je hlapec Andrej in se bo gotovo dal pregovoriti.

Ko so prifrfrali zgodnji metulji na travnik, še pijani zaspanosti, so se jim rožice smejale, jih potresale z roso in jim pripovedovale, kaj so sklenile. Metulji so se veselili, posedli so k njim in so pili med z njihovih sladkih ustnic ter se radovali življenja.

Tedaj je pa že prišel hlapec Andrej s koso. Obstal je na stezi ob travniku, zasadel koso v tla, potegnill kamen iz osolnika in koso nabrusil. Rožice so bledele in trepetale strahu.

Ko je Andrej nastavljal koso, da bi zamahnil, je zašumelo, zajokalo, zaprosilo po vsem travniku:

»Andrej, Andrej!«

Glasovi so bili toli sladki, mili, vzdihujoči in so lahko prišusteli na Andrejevo uho — kakor prijeto dehtenje.

Andreju je omahnila roka.

»Pusti nas, Andrej, pusti nas!« je vzdihnilo vse po travniku.

Še svoj živi dan Andrej ni slišal tako sladkih besed, tako drobnih, tako srebrnih glasov. Kar inako se mu je storilo v mehkem in dobrem srcu. Oprl se je na koso in je govoril:

»No, no, kaj pa mislite? Nikarite no! Jaz moram. Sinoči po večerji mi je velel gospodar: »Andrej, jutri boš pa tisti travnik za potočkom. Kar zjutraj zgodaj pojdi,« mi je dejal. No, no, jaz ne morem drugače!« Zopet je nastavlil koso, da bi zamahnil.

Tedaj je po vsem travniku oživel, vse rožice so se zamajale, kakor bi hotele k njemu, pred njegove noge, ga prijeti za roko in poprositi, naj jim pusti življenje. Po vsem travniku je zazvenelo:

»Andrej, Andrej, usmili se nas!«

»I, no, no!« je mehko zavračal Andrej in solze so mu stopile v oči.

»Pusti nas, Andrej! Tako smo mlade in še vse nežne!«

»No, no!« Potegnil je Andrej z roko čez oči. »Ozmerjal me bo — gospodar, ker travnik ne bo pokošen,« je pripovedoval rožicam. »Pa naj le bo po vašem, no!«

Dejal je Andrej koso čez ramo, vtaknil pipico v usta in počasi šel proti domu.

»Bog plačaj, Bog plačaj, Andrej!« so se zahvaljevale rožice in so se veselo objemale.

Andrej pa je prišel domov na dvorišče in je obesil koso pod streho na kljuko.

»Si že pokosil?« se je začudil gospodar.

»Še ne. Pa tudi ne bom. Ne morem. Ko sem prišel tja, je ves travnik oživel in vse rože so me prosile, naj jih pustim, ker rade žive. Branil sem se. Pa so le prosile. Oh, ti moj Bog, kakšni glasovi so to bili! Kakor med! — — Jaz ne bom kosil. Ne morem!«

»Zmešalo se mu je«, se je prestrašil gospodar. »Star je že, pa se mu je zmešalo.«

Ni ozmerjal hlapca. Odpovedal mu je službo in odštel prisluženi denar. Andrej je jokal in prosil, pa je le moral iti. In kamor je prišel, so ljudje rekli, da se mu je zmešalo, ko jim je pripovedoval to zgodbo.

Gospodar pa je poslal fantov na travnik. Ti so vriskali in kosili in se niso zmenili za rožice. Takrat je Andrej sedel za mejo in je jokal. Slišal je, kako so vzdihovaje umirale rože, in je plakal.

Potem je šel po svetu in se mu je hudo godilo. Nikjer ni dobil službe, ker so rekli, da je zmešan.

Ko pa je v revščini in v trpljenju umrl in so ga zakopali na zapuščenem kraju pokopališča, je zacvetelo na njegovem grobu vse polno rožic. Nihče ni sejal, nihče jih ni sadil, pa jih je bilo vedno poln grob. Ko so zvene le prve, so vzcvetele druge in zadehtele na grobu tretje. In ravno nad srcem pokopanega so cvetele rdeče.

Ko so ljudje hodili mimo in so to videli na grobu, so se čudili.

Bogdan.

Kako si je osvojila lisica medvedov brlog.

Basen.

Hudi časi so bili in slaba letina. Sestradan in mršav je strmel bolj-
ših časov navajeni medved v širni svet. Ležal je pred svojim
brlogom.

Izza vogla se mu prismeji lisica iskrečih oči.

»Hej, kume, ali se dolgočasiš?«

Malomarno dvigne kosmatinec glavo. »Stradam, da mi že kosti
pokajo. Vsi križi letijo čez me...!«

»Kume, če mi prodaš za eno leto svoj brlog, pa ti ves ta čas
vsak teden preskrbim kaj boljšega. Čez eno leto pa je brlog lahko
zopet tvoj, če mi začneš vračati divjačino.«

Malo neverjetno se ozre kosmatinec in medli očesi se mu razživita.

»Naj bo! Bolje je prodati brlog za eno leto, kot pa v njem še ta
teden poginiti gladu.«

»No, ker sem poštenjakinja, bova naredila stvar pred pričami, če
ti je to všeč, kume?«

»Kajpak, pred pričami!« prikima medved.

Sklicala sta za priče vse zveri iz okoliša. Vračala sta se potem
domov in ž njima nekaj prič.

»Kume, ali si žejen? No pa tudi, če nisi žejen, ti bo živa voda,
ki teče v sodih onega-le hrama, storila zelo dobro. Da posebno moč.
Ulomiva vanj!«

Kosmatinec je v nekaj trenutkih potrgal že napol trhljene deske vrat.

»Obrni pipo na tisti posodi, kume!«

Zasukal je medved pipo in v njegovo presenečenje je pričela teči
v posodo lepo dišeča tekočina. Zadovoljno je medved zamomljaj in ve-
selo je pogledal rjavko, ki se je živahno smukala krog njega.

»Pij, kume, pij! Ti si bolj potreben kot jaz!«

Pil je medved in pil, hvalil živo vodo in se opotekal.

»Kume, veš kaj? Lačen si sedaj in zato se opotekaš. Če mi prodaš
nazaj vse obveznosti za dobavljanje hrane in se takoj odpoveš vsem
pravicam do brloga, pa ti že danes preskrbim izvrstne kuretine. »Glej,«
se smehlja rjavka priliznjeno, »ti mi čez eno leto tako ne boš mogel
vračati divjačine, ker bo še slabša letina in brlog potem seveda itak
ne postane več tvoja last...!«

Zdelo se je vinjenjemu kosmatincu, da ima rjavka prav, in pokli-
cala sta še navzoče priče bliže, da razveljavita svojo pogodbo.

Ko se je pa kosmatinec streznil, je izvedel, kako grdo ga je ope-
harila rjavka in da ga hoče zatožiti ljudem, če takoj ne zapusti brloga.

Šel se je pritožiti k levu in gnal tja vse priče. Priče so pričale
vse vprek, in vmes je jezno rjul medved. Lev se je pa razsrdil in dal
poklicati odsotno rjavko.

Prišla je rjavka. Ponižno se je približala levu in sladko smehljaje je govorila: »Kralj in sodnik! Jaz nisem medvedu nikdar nič slabega želela in hotela, ampak le dobro. Vse priče to lahko potrdijo.«

»Glejte!« razsodil je lev, »kakšna dobrotljivost in prijaznost sije z obraza te obtoženke. Lisica ima prav...!«

Zvonimir Maslé.

Deklamovanke.

7. Pomažáci.

Zbralo se je v gozdu
nekaj mnogo škratov,
sedem po številu
bilo jih je bratov.

Ko so se zbudili,
pili so le roso,
šli so brž na delo,
vsak s svojo koso.

Bili v blagor vsem so:
daljnim in sosedom,
vse so opazili
z vajenim pogledom.

Če kje rastel mah je,
spet je ra.tla mrva;
če jih kdo je prosil,
so znosili drva.

A preveč vaščani
so se polenili,
ker so pomažali
škratje v vsaki sili.

Nihče ni prijel več
za ročaj lopate,
ker se vsak zanašal
je na brate, škrate.

In nevoljni škratje
vsi drugam odšli so;
v tiste kraje nič več,
nič več prišli niso.

Ej, kdor hoče, da se
delo redno zmaža,
ta naj gleda skrbno,
da si sam pomaža!

Samko Cvetkov.

Prošnja.

Jaz sam sem in bedim
sedaj, ko vlada noč,
na postelji slonim,
ker spati mi ni moč.

Zato pa mi postoj
vsaj malce, lunica,
poglej na domek moj,
kaj dela mamica,

kaj očka misli zdaj,
sestrica, bratec moj?
Oh, to bi res bil raj,
če šel bi jaz s teboj!

K njim jadraj čez goré
in reci jim z višin:
Srčno pozdravlja vse
njih brat in zvesti sin!

M — č.

Resnice in bodice.

Trosi Maksimov.

14.

Ne kloni nikdar mi vratu
v težavah svojega stanu!
Pogosto dnevi so trpljenja
le šola našega življenja.

15.

Bogatini, siromaki —
dvakrat so si prav enaki:
Ko življenje jim zasije
in ko zemlja jih pokrije.

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Drevo.

Drevo se spozna po sadju. — Drevo se
bolje spozna po sadju nego po listju. (*Člo-
veka sodimo po njegovih delih.*)

Kakršno je drevo, tak sad. — Vsako
drevo ima svoj sad.

Dobro drevo obrodi dober sad. — Drevo
mora biti samo najprej dobro, da obrodi
dober sad.

Na vsakem drevesu se ne nabirajo
črešnje.

Slabo drevo ne more obroditi dobrega
sadu. — Drevo, ki rodi grenak sad, ne more
obroditi sladkega, če ga tudi z medico po-
livaš.

Drevo se na drevo naslanja, človek na
človeka. — Drevo, ki samo stoji, se rado
skrivi in opeša.

Drevo pade, kamor visi. — Kamor se
drevo nagne, tja pade.

Kakor drevo pade, tako obleži.

Nagnito drevo samo pade.

Z enim mahljajem ne posekaš drevesa.
— Nobeno drevo ne pade na prvi mahljaj.
(*Vsako važno delo zahteva časa in truda.*)

Grm ne podere drevesa. (*Močnejši zma-
gnje, šibkejši podleže.*)

Na prazno drevo ne mečejo kamenja.
(*Samo čednost je izpostavljena nevoščljivosti.*)

Če je drevo prazno, ga nihče več ne
pogleda. (*Nehvaležnost pozabi dobrotnika, če
ne more več deliti dobrot.*)

Drevo, ki obrodi zlata jabolka, ne stoji
dolgo.

Drevo, na katerem raste čast, vsak rad
trese.

S katerega drevesa sadje samo pada,
ga ni treba tresti. (*Ne opravljati nepotrebnega
dela! Ne uporabljati sile, kjer ni treba!*)

Drevo, ki ima veliko sadja, se pripo-
giblje. (*Istinito plemeniti ljudje so ponižni in
vljudni.*)

Drevesa, ki imajo največ listov, imajo
večkrat najmanj sadja.

Dobro drevo stoji med kislimi trnuljami
in vendar obrodi dober sad. (*Clovek plemen-
itega značaja ostane dober tudi med slabimi
ljudmi.*)

Najboljše drevo obrodi različen sad. —
Nobeno drevo ne obrodi tako dobrega sadja,
da bi ne bilo kaj črvicega vmes. (*Dela naj-
večjih mojstrov niso vselej vzorna. Tudi naj-
boljši človek ima kako majhno napako.*)

Nobeno drevo ni tako gladko, da bi ne
imelo nič vej.

Drevo, ki se gostokrat presaja, obrodi
malo sadu. (*Ljudje, ki si gostokrat prebirajo
službe, si ne zagotove blagostanja.*)

Stara drevesa se težko presajajo. (*Stari
ljudje se težko privadijo novim okoliščinam.*)

Zastarelo drevo ne dobi mladega ljubja.

Naloga.

(Priobčij Internus.)

2	4	3	1
4	3	1	3
3	1	3	4
1	3	4	2

Nadomestite številke s
takimi črkami, da dobite
dve besedi: ena naj se
čita štirikrat v obstranskih
vrsticah, druga pa štirikrat
v srednjih vrsticah.

Šaljivo vprašanje.

(Zastavila Anica H.)

Kako bi Kranjica lahko postala vlada-
rica?

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stane s prilogo vred za vse leto 5:20 K,
za pol leta 2:60 K. — Uredništvo in upravnništvo Pred škofijo št. 6 v Ljubljani.

Izdaja društvo „Pripravniki dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.